

Η γνώση στη διαχείριση γνώσης: Μια μελέτη για την ψηφιακή συλλογή “Εργαζόμενες Γυναίκες” του πανεπιστημίου Harvard

Τριανταφυλλιά Κουρτούμη

Εισαγωγή

Η γνώση που εμπεριέχεται στις συλλογές των οργανισμών πολιτισμικής μνήμης (μουσεία, βιβλιοθήκες, αρχεία κλπ.), αναγνωρίζεται ως ιδιαίτερα ισχυρή αξία στην κοινωνία της πληροφορίας. Δεδομένου ότι επικρατεί διεθνώς η τάση να κωδικοποιείται το περιεχόμενο των συλλογών σε μορφές αναγνώσιμες από τον υπολογιστή (=Διαχείριση Πληροφορίας, «Information Management», αξιοποίηση Παγκόσμιου Ιστού), προκύπτει επιτακτική πλέον η ανάγκη να δομούνται τα εργαλεία εκείνα που προσφέρουν τη δυνατότητα σημασιολογικής αναζήτησης (=Διαχείριση Γνώσης, «Knowledge Management», αξιοποίηση Σημασιολογικού Ιστού) μέσα από τεράστιες και συχνά ετερογενείς βάσεις δεδομένων του πολιτισμικού υλικού στο ηλεκτρονικό περιβάλλον.

Η διαχείριση γνώσης («Knowledge Management», KM), ένας σχετικά νέος όρος στην κοινωνία της πληροφορίας, συνδέεται άμεσα με την αξιοποίηση του Σημασιολογικού Ιστού. Ως θεωρία και ως πρακτική στο χώρο του πολιτισμού, αναφέρεται στη διαδικασία εκμείωσης, κωδικοποίησης και διασποράς της γνώσης, και όχι μόνο της πληροφορίας, που ενυπάρχει στις συλλογές. Μεθοδολογικά εργαλεία αποτελούν τα σχήματα βασικών στοιχείων (=οντολογίες) και τα γλωσσικά εργαλεία των σχημάτων αυτών (=θησαυροί όρων). Με τα εργαλεία αυτά επιδιώκεται να αντιμετωπίζονται αποτελεσματικά, απαλλαγμένες από περιττές λεπτομέρειες, οι σύνθετες θεματικές αναζητήσεις των χρηστών από μεγάλες βάσεις δεδομένων πολιτισμικής πληροφορίας, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες της¹.

Η παρούσα μελέτη έχει ως σημείο εκκίνησης την παρατήρηση ότι πολλά πιλοτικά προγράμματα διαχείρισης γνώσης στο χώρο του πολιτισμού, εξαντλούνται συχνά στο σχεδιασμό ψηφιακών βιβλιοθηκών, με την ψηφιοποίηση υλικού που έχει ομαδοποιηθεί ήδη προηγούμενα κατά θεματικούς όρους και θεματικές επικεφαλίδες (=θησαυροί όρων), σύμφωνα με την εκάστοτε οργανωτική δομή του φορέα². Η επιλογή τεκμηρίων για ψηφιοποίηση με κριτήριο το ότι βρίσκονται ήδη στην ίδια θεματική επικεφαλίδα, στο συγκεκριμένο κτίριο ή ακόμη και στο ίδιο ράφι, προθήκη ή αρχειοστάσιο, ενδεχομένως περιορίζει το κόστος του προγράμματος³. Πράγματι η αρχιτεκτονική αυτή χρησιμοποιεί μια προϋπάρχουσα βάση ταξινομικών συστημάτων που αποτυπώνουν με αντικειμενικό τρόπο την ενυπάρχουσα γνώση⁴. Εκμεταλλεύεται τα

¹ Triantafillia Kourtoumi, “Metadata in and about Archives: Changing Sites on Formal and Informal Learning in a Global Context”, 12th International Conference on Learning, University of Granada, 11-14 July 2005, [τεκμήριο [http://64.233.183.104/search?q=cache:9TzD3_IyjdQJ:105.cgpublisher.com/proposals/239/manage_workspace+kourtoumi+triantafillia&hl=el&ie=UTF-8&inlang=el](http://www.URL: http://64.233.183.104/search?q=cache:9TzD3_IyjdQJ:105.cgpublisher.com/proposals/239/manage_workspace+kourtoumi+triantafillia&hl=el&ie=UTF-8&inlang=el), ημερομηνία πρόσβασης: 10.9.2005].

² Elaine Peterson, “Evaluation of digital libraries using snowball sampling”, *First Monday* 10, no 5 (May 2005), [τεκμήριο [http://firstmonday.org/issues/issue10_5/peterson/index.html](http://www.URL: http://firstmonday.org/issues/issue10_5/peterson/index.html), ημερομηνία πρόσβασης: 10.9.2005].

³ Tefko Saracevic, “Digital library evaluation: Toward an evolution of concepts,” *Library Trends* 49, no 2 (Fall 2000), pp. 350–369, [τεκμήριο www.URL: www.scils.rutgers.edu/~tefko/articles.htm - 18k, ημερομηνία πρόσβασης: 10.9.2005].

⁴ S. Al-Hawamdeh, “Knowledge management: re-thinking information management and facing the challenge of managing tacit knowledge”, *Information Research* 8, no 1 (2002), paper no. 143 [τεκμήριο [http://InformationR.net/ir/8-1/paper143.html](http://www.URL: http://InformationR.net/ir/8-1/paper143.html), ημερομηνία πρόσβασης: 10.9.2005].

μεθοδολογικά εργαλεία των επιστημών της πληροφορίας, ενώ ταυτόχρονα αξιοποιεί με νοήμονα τρόπο σύγχρονα εργαλεία της επιστήμης της πληροφορικής.

Ωστόσο η στρατηγική αυτή δεν εγγυάται αναγκαία τη δημιουργία «επιτυχημένων» συλλογών από τη σκοπιά του χρήστη. Το που καταλήγει να εντάσσεται το συγκεκριμένο τεκμήριο (=ψηφιακό αντικείμενο) εντός ενός σύνθετου βιβλιοθηκονομικού, μουσειολογικού ή αρχειονομικού συστήματος ταξινόμησης δεν ενδιαφέρει το χρήστη, που προσεγγίζει διαδικτυακά το φορέα. Στην περίπτωση αυτή η συσσωρευμένη γνώση εξωτερικεύεται, κωδικοποιείται και οργανώνεται σύμφωνα με νοητικά σχήματα (=οντολογίες), που μολονότι επιλέχθηκαν για να εξυπηρετήσουν πιο αποτελεσματικά τις εξατομικευμένες ανάγκες του χρήστη, όμως δεν καταρτίστηκαν με τη διάδραση συστήματος-χρήστη⁵.

Στα προγράμματα αυτά η πρόσβαση στη βιβλιοθήκη επιτυγχάνεται συνήθως από την ιστοσελίδα του φορέα. Για πολλές εφαρμογές (π.χ. δημοσίευση, διανομή και ανάκτηση τεκμηρίων), το συγκεκριμένο αυτό σχήμα αφορά κάποιον τύπο σημασιολογικής ταξινόμησης, αναγκαστικά περιορισμένο. Εκφράζει μια αντικειμενική σύλληψη γνώσης, αυτή των ταξινομηκών συστημάτων και αγνοεί την «υποκειμενική» σύλληψη της γνώσης, αυτή του συγκεκριμένου χρήστη ή της ομάδας χρηστών.

Ψηφιακές βιβλιοθήκες και ψηφιακές συλλογές

Οι περιορισμοί της «αντικειμενικής» σύλληψης της γνώσης, που εκφράζουν τα ταξινομηκά συστήματα με σημασιολογικό ευρετηριασμό, είναι καταρχήν αναγκαίοι για τη δόμηση μιας κοινά αποδεκτής τυποποίησης της συσσωρευμένης γνώσης που εμπεριέχουν τα τεκμήρια. Σκοπός βέβαια είναι η μέγιστη ανάδειξη της λειτουργικότητας των προγραμμάτων. Έτσι ουσιαστικά επιδιώκεται η διάδοση της γνώσης που ενυπάρχει στις συλλογές εντός, αλλά και εκτός, των πολιτιστικών οργανισμών με την αποδοχή κοινά αποδεκτών και αμοιβαία κατανοητών κωδίκων για τη σημασιολογική ευρετηρίαση και παράσταση εννοιών⁶.

Ωστόσο στην πράξη αποδεικνύεται ότι οι εφαρμογές διαχείρισης γνώσης στο χώρο του πολιτισμού με την προηγούμενη αρχιτεκτονική δεν γίνονται αποδεκτές από τους χρήστες στον επιθυμητό βαθμό. Οι χρήστες συχνά αρνούνται να χρησιμοποιήσουν μια «αντικειμενική» τυποποίηση γνώσης, θεωρώντας την είτε ως επιβαλλόμενη (ως διαχειριστή γνώσης), είτε ως ανελαστική (ακατάλληλη ή ανεπαρκή για τις καθημερινές ανάγκες ή πρακτικές της συγκεκριμένης ομάδας χρηστών). Ως αποτέλεσμα πολλά ανάλογα εγχειρήματα, βασισμένα στην προηγούμενη λογική, δεν τυγχάνουν ευρείας αποδοχής από τους χρήστες⁷. Οι χρήστες ουσιαστικά χρησιμοποιούν τις ψηφιακές βιβλιοθήκες ως θεματικούς καταλόγους (βάσεις δεδομένων με σημασιολογικά ευρετήρια, κλπ). Πρακτικά επιλέγουν να εξυπηρετούν οι ίδιοι τις προσωπικές θεματικές αναζητήσεις τους ή εκείνες της ομάδας που εκφράζουν μέσα από τις νέες πολυεπίπεδες βάσεις δεδομένων. Στη φάση αυτή μένουν σε μεγάλο βαθμό αναξιοποίητες οι τεράστιες δυνατότητες του Σημασιολογικού Ιστού, εφόσον δεν καταγράφονται –τουλάχιστον- οι υποκειμενικές διαστάσεις που λαμβάνουν οι έννοιες στους θησαυρούς όρων κατά την αναζήτησή τους από τους χρήστες.

⁵ J.K. Thomas, W.A. Kellogg, T. & Erickson, "The knowledge management puzzle: human and social factors in knowledge management", *IBM Systems Journal*, 40(4), (2001) 863-884 [τεκμήριο [www.URL: http://www.research.ibm.com/journal/sj/404/thomas.html](http://www.research.ibm.com/journal/sj/404/thomas.html), ημερομηνία πρόσβασης: 10.9.2005].

⁶ T. Kourtoumi, "Shifting towards a Global Learning Oriented Society: Semantic Applications in the Archival Heritage", *EVA Florence Congress 2005, University of Florence, 14-18 March*, [τεκμήριο [www.URL: http://lci.det.unifi.it/Events/Eva2005/program.pdf](http://lci.det.unifi.it/Events/Eva2005/program.pdf), ημερομηνία πρόσβασης: 10.9.2005].

⁷ Matteo Bonifacio, Paolo Bouquet & Roberta Cuel, "Knowledge Nodes: the Building Blocks of a Distributed Approach to Knowledge Management", *Journal of Universal Computer Science* 8, no 6, (2002), [τεκμήριο [www.URL: http://www.jucs.org/jucs_8_6/knowledge_nodes_the_building](http://www.jucs.org/jucs_8_6/knowledge_nodes_the_building), ημερομηνία πρόσβασης: 10.9.2005].

Σε θεωρητικό επίπεδο, έστω ότι αποδεχόμαστε την επιστημολογική υπόθεση ότι η γνώση αναπαριστάται κυρίως με αντικειμενικά αποδεκτά δομικά στοιχεία σύλληψης, ωστόσο διευρύνεται με την αποδοχή και υποκειμενικών ή ποικίλων άλλων κοινωνικών διαστάσεων εννοιών (=διάδραση συστήματος με ομάδες χρηστών ή μεμονωμένο χρήστη). Τότε οδηγούμαστε σε μια διαφορετική αρχιτεκτονική προγραμμάτων για τη διαχείριση γνώσης και στο χώρο των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών⁸. Ο χώρος κατεξοχήν χαρακτηρίζεται άλλωστε από την ευρύτητα και την πολυσημία των σημασιολογικών αναζητήσεων των χρηστών, αλλά και από την ετερογένεια των συλλογών του (συχνά εντός του φορέα περιλαμβάνονται διάφορα τμήματα βιβλιοθήκης, αλλά και αρχειακοί οργανισμοί και μουσεία κλπ.).

Στην προσέγγιση αυτή όλα τα δομικά στοιχεία του προγράμματος («οντολογίες»), αποτελέσματα κωδικοποίησης αντικειμενικής ή υποκειμενικής σύλληψης, μετασχηματίζονται τα τεκμήρια σε «αντικείμενα», συγκροτώντας «ψηφιακές συλλογές» (σε αντιδιαστολή με τον όρο «ψηφιακές βιβλιοθήκες» των προηγούμενων προγραμμάτων διαχείρισης γνώσης)⁹. Τα στοιχεία αυτά με τη μορφή μεταδεδομένων μπορούν να διανεμηθούν και να επαναχρησιμοποιηθούν στους διάφορους κόμβους γνώσης («Knowledge Nodes»), χωρίς να υποστούν οποιαδήποτε απώλεια της σπουδαιότητας του περιεχομένου τους («Διανεμημένη Διαχείριση Γνώσης», «Distributed Knowledge Management» (DKM)¹⁰.

Προς διερεύνηση είναι εάν στην πράξη η αρχιτεκτονική αυτή αντιμετωπίζει αποτελεσματικότερα τις εξατομικευμένες αναζητήσεις των χρηστών και έτσι διασφαλίζει τη ευρύτερη αποδοχή των αντίστοιχων προγραμμάτων, υποστηρίζοντας παράλληλα τις δύο ποιοτικά διαφορετικές διαδικασίες:

- την αυτόνομη διαχείριση του περιεχομένου των συλλογών κατά πολιτιστική μονάδα («αρχή της αυτονομίας»)
- το συντονισμό των διαφορετικών κόμβων γνώσης εντός του ίδιου φορέα («αρχή του συντονισμού»)

Ως μέσο χρησιμοποιείται μια ενιαία διαδικασία, αυτή της συγκρότησης «ψηφιακών συλλογών», με προβολή σε μια διαδικτυακή πύλη. Η πύλη λειτουργεί ως διαμεσολαβητής και οδηγεί σε πολλαπλές σημασιολογικές ευρετηριάσεις μέσω ενός θεματικού χάρτη («thematic map»).

Σχεδιασμός ψηφιακών συλλογών σε πολυσχιδείς οργανισμούς

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον αλλά και ανάλογες δυσκολίες παρουσιάζει η διαχείριση γνώσης και ο σχεδιασμός ανάλογων πιλοτικών προγραμμάτων για ψηφιακές συλλογές σε πολυσύνθετους πολιτιστικούς οργανισμούς. Ως πολυσύνθετοι εννοούνται εδώ οι φορείς που απαρτίζονται από πολλές και ετερογενείς πολιτιστικές μονάδες, σε επίπεδο είτε οργανωτικό (π.χ. μουσεία,

⁸ Robin L. Chandler, “Museums in the Online Archive of California (MOAC): Building Digital Collections Across Libraries and Museums”, *First Monday* 7, no 5, (May 2002), [τεκμήριο [www.URL: http://firstmonday.org/issues/issue7_5/chandler/index.html](http://firstmonday.org/issues/issue7_5/chandler/index.html), ημερομηνία πρόσβασης: 10.9.2005].

⁹ Clifford Lynch, “Digital Collections, Digital Libraries and the Digitization of Cultural Heritage”, *First Monday* 7, no 5 (May 2002), [τεκμήριο [www.URL: http://firstmonday.org/issues/issue7_5/lynch/index.html](http://firstmonday.org/issues/issue7_5/lynch/index.html), ημερομηνία πρόσβασης: 10.9.2005].

¹⁰ M. Arumugam, A. Sheth and I. Arpinar “The peer-to-peer semantic web: A distributed environment for sharing semantic knowledge on the web”, *WWW 2002 Workshop on Real World RDF and Semantic Web Applications. Honolulu, Hawaii (USA)* (2002) [τεκμήριο www.URL: webster.cs.ucla.edu/~budak/conferences.htm - 17k- ημερομηνία πρόσβασης: 10.9.2005].

βιβλιοθήκες, αρχεία κλπ. εντός του ίδιου οργανισμού), είτε θεσμικό (π.χ. τμήματα, ερευνητικά κέντρα και συναφή ιδρύματα εντός του ίδιου φορέα)¹¹.

Η όποια δυσκολία διαχείρισης γνώσης, ειδικότερα για την περίπτωση των πολυσύνθετων οργανισμών, προκύπτει επιπλέον από την ύπαρξη δύο τουλάχιστον τύπων ετερογένειας που χαρακτηρίζουν τη λειτουργία των επιμέρους μονάδων και το περιεχόμενο των συλλογών τους. Ο πρώτος τύπος είναι σημασιολογικής φύσης και αφορά τις διαφορετικές μεθοδολογικές αρχές, ορολογίες και εννοιολογικές θεωρήσεις που υιοθετούνται από τις εκάστοτε μονάδες για τη διαχείριση του υλικού τους. Ο δεύτερος τύπος αναφέρεται στην ίδια τη φυσική υπόσταση του «πολιτισμικού αντικειμένου». Ανάλογα με το αν πρόκειται για «αντικείμενο» μουσείου, βιβλιοθήκης ή αρχείου, αναγκαστικά διαφοροποιείται σε κάθε περίπτωση το «είδος», δηλαδή η μορφή, το μέγεθος, το σχήμα, το υπόστρωμα κλπ., όπου καταγράφεται η πληροφορία.

Επιπλέον η διαχείριση της γνώσης στους πολυσχιδείς πολιτιστικούς οργανισμούς θέτει ένα ακόμη καίριο ζήτημα προς διερεύνηση για τους επαγγελματίες της πολιτισμικής πληροφορίας (μουσειολόγους, βιβλιοθηκονόμους, αρχειονόμους κ.α.), ως τους κύριους υπεύθυνους για το σχεδιασμό ανάλογων πιλοτικών προγραμμάτων. Μέσα από ποικίλες εφαρμογές, εκτός των άλλων, αναδεικνύεται ουσιαστικά το ζήτημα της ευαίσθητης ισορροπίας για:

- τη διατήρηση της αυτονομίας του «πολιτισμικού αντικειμένου» για την εκάστοτε πολιτιστική μονάδα (π.χ. μουσείο, βιβλιοθήκη, αρχείο) εντός του φορέα (π.χ. ακαδημαϊκού ιδρύματος) («*αρχή της αυτονομίας*»)
- το συντονισμό των επιμέρους μονάδων στην επίτευξη του κοινού στόχου («*αρχή του συντονισμού*»)

Ο στόχος αυτός δεν είναι άλλος από τη διάδοση στο ηλεκτρονικό περιβάλλον της γνώσης, «αντικειμενικής» και «υποκειμενικής» –κατά το δυνατό βαθμό- σύλληψης που εμπεριέχεται στις συλλογές, αλλά και η ανάδειξη της ανταγωνιστικότητας του οργανισμού στο διεθνές περιβάλλον.

Σχολιάζονται εν συντομία τα πλεονεκτήματα μιας τέτοιας αρχιτεκτονικής, στο βαθμό που αυτή διαπιστώνεται, στο πιλοτικό πρόγραμμα του πανεπιστημίου Harvard. Η συγκεκριμένη επιλογή στηρίζεται σε μια πλειάδα λόγων. Το πιλοτικό πρόγραμμα είναι το πρώτο ανάλογο του φορέα («Ψηφιακές Συλλογές Ανοικτής Πρόσβασης») στο χώρο της διαχείρισης γνώσης και αποτελεί προϊόν συλλογικής εργασίας διάφορων μονάδων του. Ως πολυσχιδής οργανισμός, ένας από τους πλέον έγκυρους διεθνώς στο χώρο του πολιτισμού, εκφράζει επομένως σε εύρος την προβληματική που αναπτύχθηκε παραπάνω.

Παρουσίαση του προγράμματος «Ψηφιακές Συλλογές Ανοικτής Πρόσβασης»

Το πανεπιστήμιο του Harvard εγκαινίασε το πιλοτικό πρόγραμμα «Συλλογών Ανοικτής Πρόσβασης» («Open Collections Program», OCP) το 2002, με εξωτερική χρηματοδότηση, για το σχεδιασμό ψηφιακών συλλογών κατά θέμα, με υλικό από τις μονάδες του. Στόχος του προγράμματος υπό την εποπτεία της ακαδημαϊκής βιβλιοθήκης του πανεπιστημίου είναι «να αυξηθεί η διαθεσιμότητα των ιστορικών πηγών από τις συλλογές βιβλιοθηκών και μουσείων του φορέα στους τομείς της έρευνας, της εκπαίδευσης και της δια βίου παιδείας- εντός του πανεπιστημίου, αλλά και διεθνώς»¹².

Η επιλογή της θεματικής προσέγγισης για το σχεδιασμό ψηφιακών συλλογών στηρίζεται «στην πεποίθηση ότι έτσι δημιουργούνται κόμβοι γνώσης με μέγιστο εύρος ποσοτικά και

¹¹ Clifford Lynch, "Institutional Repositories: Essential Infrastructure for Scholarship in the Digital Age", *The Association of Research Libraries ARL* 226 (February 2003) pp. 1-7. [τεκμήριο [www.URL: http://www.arl.org/newsltr/226/ir.html](http://www.arl.org/newsltr/226/ir.html), ημερομηνία πρόσβασης: 10.9.2005].

¹² Open Collections Program [τεκμήριο [www.URL: http://ocp.hul.harvard.edu/about.html](http://ocp.hul.harvard.edu/about.html), ημερομηνία πρόσβασης: 10.9.2005].

ποιοτικά, καλύπτοντας το ενδιαφέρον χρηστών περισσότερων και διαφορετικών κατηγοριών (π.χ. ερευνητών, διδασκόντων, μαθητών-φοιτητών όλων των εκπαιδευτικών βαθμίδων, αλλά και της δια βίου εκπαίδευσης, καθώς και μελετητών γενικού ενδιαφέροντος)¹³.

Το υλικό επιλέγεται από διάφορες μονάδες της ακαδημαϊκής βιβλιοθήκης. Κριτήριο επιλογής είναι η συνάφειά του με την επιλεγμένη θεματική περιοχή. Το υλικό συγκεντρώνεται σε μια πολυσχιδή ψηφιακή συλλογή. Η διαδικασία αυτή είναι σαφώς περισσότερο κοπιώδης από την επιλογή υλικού με βάση είτε τη φυσική θέση των τεκμηρίων στα ράφια, είτε τους προϋπάρχοντες σχηματισμούς συλλογών. Οι νέες ψηφιακές συλλογές θεωρητικά απευθύνονται σε ευρύτερο φάσμα χρηστών.

Το OCP στηρίζεται σε τρεις βασικές αρχές¹⁴:

- πρότυπα επιλογής- δημιουργία θεματικά σχεδιασμένων συλλογών, με προσεκτική επιλογή θεματικών αξόνων και υλικού
- πρότυπα παραγωγής- δημιουργία ψηφιακού υλικού με τη διασφάλιση υψηλής ποιότητας εργασίας και πιστής αναπαραγωγής από το πρωτότυπο ώστε να μην χρειάζεται επαναψηφιοποίηση του ίδιου υλικού από άλλους οργανισμούς
- πρότυπα πρόσβασης- εξασφάλιση φιλικής για το χρήστη πρόσβασης στις ψηφιακές συλλογές από τοπικούς και εθνικούς καταλόγους, καθώς και δημιουργία διαδουκτιακής πύλης με υποχρέωση διαρκούς ενημέρωσής της

Η πρώτη συλλογή του προγράμματος με τίτλο «Εργαζόμενες Γυναίκες, 1800-1930» («Women Working, 1800-1930») παρέχει την πρόσβαση σε ιστορικό, χειρόγραφο, τυπωμένο και φωτογραφικό υλικό, επιλεγμένο από βιβλιοθήκες και μουσεία του πανεπιστημίου¹⁵. Η συλλογή αναφέρεται στη θέση των γυναικών στην οικονομία των ΗΠΑ από το 1800 έως τη Μεγάλη Οικονομική Κρίση. Τεκμήρια πρωτογενούς υλικού αναφέρονται στις συνθήκες εργασίας, τις συνθήκες εντός της οικίας, το καθημερινό κόστος ζωής, την ψυχαγωγία, την υγεία και την υγιεινή, την ιεραρχία των κοινωνικών αξιών, τις στρατηγικές και τους κανονισμούς εντός του εργασιακού χώρου, και σε ποικίλες άλλες εκφάνσεις του κοινωνικού και οικονομικού βίου. Η συλλογή, ψηφιοποιώντας τεκμήρια από εννέα βιβλιοθήκες και ένα μουσείο του πανεπιστημίου, απαριθμεί συνολικά:

- 3.469 βιβλία, τεύχη και σειρές
- 1.131 φωτογραφίες
- 7.489 σελίδες αρχαιακού υλικού (από συλλογές χειρογράφων)

¹³ Thomas J. Michalak, Christine Madsen & Megan Hurst, "Final Report on the Open Collections Program Pilot: Women Working, 1800-1930", [τεκμήριο [www.URL:http://ocp.hul.harvard.edu/report/final/](http://ocp.hul.harvard.edu/report/final/), ημερομηνία πρόσβασης:10.9.2005].

¹⁴ Michalak, Madsen and Hurst, "The Open Collections Program Harvard University Library", *D-Lib Magazine* 11, no 6 June 2005, [τεκμήριο [www.URL:http://www.dlib.org/dlib/june05/06featured-collection.html](http://www.dlib.org/dlib/june05/06featured-collection.html), ημερομηνία πρόσβασης:10.9.2005].

¹⁵ Women Working, 1800-1930, [τεκμήριο [www.URL:http://ocp.hul.harvard.edu/ww/](http://ocp.hul.harvard.edu/ww/), ημερομηνία πρόσβασης:10.9.2005].

Δημιουργία της ψηφιακής συλλογής «Εργαζόμενες Γυναίκες, 1800-1930»

Η δημιουργία της πρώτης «Συλλογής Ανοικτής Πρόσβασης» με τη διάθεση σε διεθνές περιβάλλον μέρους υλικού από τις μονάδες της ακαδημαϊκής βιβλιοθήκης του Harvard δεν αποσκοπούσε μόνο στην αύξηση των χρηστών και τη διεύρυνση των κατηγοριών τους. Επιπλέον στόχευε στη δημιουργία προτύπου για την παραγωγή στο μέλλον και άλλων συλλογών ανάλογου τύπου.

Πρώτιστο θέμα υπήρξε ο προσδιορισμός βασικών κριτηρίων για την επιλογή του θέματος:

- να αξιοποιεί υλικό μονάδων διαφορετικών τμημάτων του πανεπιστημίου
- να αποτελεί αντικείμενο ευρείας αποδοχής για διδασκαλία διατμηματικά εντός του ακαδημαϊκού φορέα, αλλά και σε εθνικό επίπεδο για όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες
- να αποτυπώνεται σε διαφορετικά υποστρώματα (βιβλία, τεύχη, ημερολόγια, φωτογραφίες, κλπ.)
- να μην είναι πολύ γενικό
- να συμπληρώνει, όχι να αντιγράφει, την εργασία άλλων φορέων
- να επιβάλλει τη συνεργασία των εκπροσώπων των διαφορετικών τμημάτων της ακαδημαϊκής κοινότητας (ακαδημαϊκή επιμέλεια) με τις διαφορετικές μονάδες της ακαδημαϊκής βιβλιοθήκης (τεχνική επιμέλεια)

Ως προϋπάρχουσα βάση για τη συλλογή θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί όποιος προηγούμενος εντοπισμός υλικού για το συγκεκριμένο θέμα, ανεξαρτήτως του τύπου των τεκμηρίων του, με την προϋπόθεση ότι ικανοποιούνται όλα τα προηγούμενα κριτήρια.

Αμέσως μόλις επιλέχθηκε το θέμα των «Εργαζόμενων Γυναικών», άρχισε ο σχεδιασμός της συλλογής με την οργάνωση μιας συγκεκριμένης μεθοδολογίας για την ανάπτυξή της¹⁶. Η πολιτική αυτή στηρίζεται κατεξοχήν στην ιστορική παράδοση που χαρακτηρίζει τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες. Βιβλιοθηκονόμοι, αρχειονόμοι και μουσειολόγοι των μονάδων τους, σε αγαστή συνύπαρξη με τα μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας, συνεργάζονται ήδη δεκαετίες πριν. Σκοπός της συνεργασίας είναι η συγκρότηση θεματικών συλλογών στα πλαίσια δημιουργίας εκπαιδευτικού υλικού για ακαδημαϊκές παραδόσεις, για εκπόνηση εργασιών φοιτητών, για την προώθηση ποικίλων ερευνητικών προγραμμάτων κλπ. Στην παράδοση αυτή στηρίχθηκε η πολιτική του OCP.

Το περιεχόμενο της συλλογής στο σύνολό του αναφέρεται στις αλλαγές που επήλθαν στη γυναικεία εργασία (και τη στάση απέναντι στην εργασία γυναικών) κατά τη διάρκεια ενός και πλέον αιώνων. Αποτελείται από δύο βασικές κατηγορίες ιστορικού υλικού, πρωτογενές και δευτερογενές.

Το αρχειακό υλικό της συλλογής, σε χειρόγραφη μορφή, (=πρωτογενές υλικό) περιλαμβάνει επιστολές γυναικών, ημερολόγια, βιβλία οικονομικού απολογισμού και δείγμα των «Εκθέσεων Ελέγχου» και των «Ερωτηματολογίων Έρευνας για τις αμοιβές γυναικών», που συγκεντρώθηκαν από την Επιτροπή Μόρφωσης Γυναικών και από τη Βιομηχανική Ένωση. Οι αναφορές αποτυπώνουν την εμπειρία γυναικών σε διάφορες εταιρείες της πολιτείας της Μασαχουσέτης. Φωτογραφικό υλικό περιγράφει τις συνθήκες εργασίας γυναικών σε γνωστές επιχειρήσεις της εποχής. Σε ηλεκτρονική μορφή προσφέρονται επίσης φωτογραφίες από το the Social Museum του Harvard, που ιδρύθηκε το 1903 με στόχο την προώθηση ερευνών για την κοινωνική και οικονομική ζωή. Το υλικό του μουσείου που περιλαμβάνεται στη συλλογή έχει και δείγματα δουλειάς πρωτοπόρων φωτογράφων της εποχής.

¹⁶Michalak, Madsen & Hurst, "Selecting Resources for the Digital Collections *Women Working: Books, Documents and Pamphlets*", 2004, [τεκμήριο [www.URL:http://hul.harvard.edu/ocp/internal/progress/developing_the_collection.pdf](http://hul.harvard.edu/ocp/internal/progress/developing_the_collection.pdf), ημερομηνία πρόσβασης:10.9.2005].

Το δημοσιευμένο υλικό της συλλογής (=δευτερογενές υλικό) περιλαμβάνει έργα νομοθεσίας για τη γυναίκα, κείμενα λογοτεχνίας γυναικών με συμβουλευτικό κυρίως χαρακτήρα προς τις ομόφυλές τους, ολοκληρωμένες σειρές γνωστών γυναικείων περιοδικών της εποχής, ετήσιες εκθέσεις οργανισμών για τις γυναίκες και τα παιδιά, αλλά και διάφορες μελέτες με θέμα τις συνθήκες εργασίας των γυναικών, εγχειρίδια επαγγελματικής κατάρτισης και εμπορικούς καταλόγους.

Ανάπτυξη της ψηφιακής συλλογής «Εργαζόμενες Γυναίκες, 1800-1930»

Νωρίς στη φάση παραγωγής της συλλογής αναγνωρίστηκε η αρχή ότι το σύνολο των μεταδεδομένων που επιλέγεται σε μια συλλογή είναι αποφασιστικής σημασίας. Επιτυγχάνεται η επιλογή των χαρακτηριστικών που περιγράφουν τα τεκμήρια (τον τύπο αλλά και το περιεχόμενό τους), τις διαδικασίες και τις τεχνικές ψηφιοποίησης, τη διαχείριση των πνευματικών δικαιωμάτων κλπ¹⁷.

Οι επισκέπτες της συλλογής μπορούν να αποκομίσουν μια πρώτη εικόνα του περιεχόμενου της συλλογής, ακολουθώντας τον ευρετηριασμό της συλλογής με μεταδεδομένα ενταγμένα σε δύο βασικές κατηγορίες¹⁸:

- κατά είδος (περιγραφή και προσδιορισμός του πρωτοτύπου =περιγραφικά δεδομένα)

- βιβλία, σειρές, φυλλάδια
- φωτογραφίες
- ημερολόγια
- χειρόγραφα
- κατάλογοι κλπ.

- κατά θέμα (απεικόνιση της δομής, λογικών και φυσικών σχέσεων, και βελτιωμένη παρουσίαση των ψηφιακών αντικειμένων= δομικά δεδομένα)

- είδος (επαγγέλματος, συνθηκών)
- τόπος
- ονοματολογία ανθρώπων
- ονοματολογία οργανισμών
- ημερομηνίες και γεγονότα κλπ.

Ενδεικτικά αναφέρονται κάποιες από τις πολλές κατηγοριοποιήσεις της συλλογής για το στοιχείο «είδος» της «κατά θέμα» κατηγορίας (=δομικά μεταδεδομένα):

- είδος επαγγέλματος (συμπεριλαμβανομένης και της άμισθης οικιακής)
- συνθήκες εργασίας και διαβίωσης
- εκπαίδευση
- χειραφέτηση
- πορνεία
- παιδική εργασία κλπ.

Οι επισκέπτες έχουν τη δυνατότητα για κάθε ένα από τα παραπάνω στοιχεία να μετακινηθούν σε άλλα μεταδεδομένα με αντίστοιχα θεματικά ευρετήρια, όπου η κατηγοριοποίηση του υλικού γίνεται με βάση:

¹⁷Anne J. Gilliland-Swetland, "Setting the stage: Defining metadata". In Baca, M. (Ed.) *Introduction to Metadata: Pathways to Digital Information*. 2nd ed. Los Angeles: Getty Information Institute, 2000, [τεκμήριο www.URL: <http://www.getty.edu/research/institute/standards/intrometadata/index.html>, ημερομηνία πρόσβασης:10.9.2005].

¹⁸Michalak & Madsen, "OCP Progress Report", July 2004 [τεκμήριο www.URL: <http://ocp.hul.harvard.edu/report/progress/>, ημερομηνία πρόσβασης:10.9.2005].

- την ηλικία
- την κοινωνική κατάσταση
- τη φυλή/εθνικότητα του δημιουργού ή του υποψήφιου ακροατηρίου (χρήστη-κοινού) κλπ.

Αναζητώντας κατά γεωγραφικό τόπο, ονοματολογία ανθρώπων, χρονολογία ή οργανισμό, εμφανίζονται οι κατάλογοι λημμάτων, όπου για κάθε λήμμα έχει καταχωρηθεί το αντίστοιχο ψηφιοποιημένο περιεχόμενο. Εφικτή είναι ακόμη η σύνδεση με εξωτερικά κομβικά σημεία σημασιολογικής συνάφειας με τη συλλογή, όπως ιστοσελίδες για συγκεκριμένα πρόσωπα και οργανισμούς που σχετίζονται ή συνεργάζονται με το πρόγραμμα.

Επομένως, για κάθε στοιχείο υπάρχει δυνατότητα πλοήγησης σε άλλον ευρύ κατάλογο σημασιολογικής αναζήτησης. Από εκεί προσφέρεται η δυνατότητα μετακίνησης σε άλλους θεματικούς καταλόγους για κάθε στοιχείο χωριστά, εξειδικεύοντας διαρκώς τη σημασιολογική αναζήτηση του χρήστη. Με τη χρήση τεράστιας βάσης μεταδεδομένων σε ποικίλα επίπεδα, το πρόγραμμα καταφέρνει να ανταποκρίνεται σε ολοένα πιο συγκεκριμένες επιλογές του χρήστη.

Τα ψηφιοποιημένα τεκμήρια είναι διαθέσιμα από την Υπηρεσία Παράδοσης Υλικού («Page Delivery Service») (PDS). Η εκτύπωση σε μορφή PDF των επιλεγμένων από το χρήστη σελίδων, επιτρέπει τη δημιουργία προσωπικού αρχείου με βάση τις ιδιαίτερες σημασιολογικές αναζητήσεις του. Ο χρήστης μπορεί ακόμη να μετακινηθεί σε διαφορετικές σελίδες ενός επιλεγμένου εγγράφου ή να ενημερωθεί για τα κομβικά σημεία που οδηγούν σε σημασιολογικά συναφή τεκμήρια της συλλογής, αλλά και στο βιβλιογραφικό αρχείο που έχει συγκροτηθεί για το επιλεγμένο στοιχείο. Συχνά η διαδικασία αυτή είναι χρονοβόρα, καθώς το σύστημα στη συγκεκριμένη υπηρεσία κινείται σχετικά αργά. Η δυνατότητα πρόσβασης ωστόσο σε ένα τόσο πλούσιο όγκο υλικού από διαφορετικές μονάδες του Harvard αντισταθμίζει την όποια μικρή δυσχέρεια ή καθυστέρηση.

Στην αναφορά για τη μεθοδολογία δημιουργίας μεταδεδομένων αναφέρεται ότι περιορισμοί χρόνου και προϋπολογισμού απαγόρευαν ήδη από την αρχή της συγκρότησης της συλλογής την εισαγωγή δομικών μεταδεδομένων («structural metadata») (=πλοήγηση και παρουσίαση) για κάθε τίτλο ενότητας έκαστου τεκμηρίου (=ψηφιακού αντικειμένου). Προκειμένου βέβαια να διασφαλιστεί μερική έστω συμφωνία με τις επιθυμητές προδιαγραφές (DLF Benchmark), διατηρήθηκε η υποχρέωση για παροχή άμεσης πρόσβασης στις βασικές ενότητες περιεχομένων για τα περισσότερα από τα ψηφιοποιημένα τεκμήρια¹⁹.

Για λόγους οικονομίας, αλλά και συνάφειας προς τη θεματική του συνεδρίου κρίνεται αναγκαίο να γίνει μια ελάχιστη αναφορά στη μεθοδολογία των δομικών μεταδοδομένων για τα ψηφιακά αντικείμενα που ανήκουν στην κατηγορία των βιβλίων.

Κατά προσέγγιση, για το 75% των βιβλίων της συλλογής προσφέρεται η δυνατότητα πλοήγησης σε ένα γενικό σύστημα δομικών μεταδεδομένων, πέντε στοιχείων. Πρόκειται για τυποποιημένη δομή, που αναφέρεται ως «σύνθετη» («complex»), προς διάκριση από την αντίστοιχη των «απλών αντικειμένων» («simple objects»), για το περιεχόμενο βιβλίων, όπου απουσιάζει η δυνατότητα ανάλογης πλοήγησης και αποτελούν το 5% της συλλογής. Για το περιεχόμενο βιβλίων σε ποσοστό 20% επί του συνόλου της συλλογής, έχει γίνει εισαγωγή μεταδεδομένων που έχουν δημιουργηθεί κατά περίπτωση («custom»), επιτρέποντας την άμεση πρόσβαση στον πίνακα των περιεχομένων αναλυτικά για το κάθε βιβλίο. Η επιλογή των βιβλίων αυτών έγινε με κριτήριο την άμεση συνάφεια με το θέμα της συλλογής και το πλήθος των πληροφοριών που παρέχουν στο χρήστη.

¹⁹Michalak & Madsen, Ibid.

Σχεδιασμός του Women Working Web Site

Η άμεση και αποτελεσματική πρόσβαση αποτελεί ένα βασικό σημείο στη συγκρότηση ψηφιακών συλλογών του πιλοτικού προγράμματος του Harvard. Η ψηφιοποίηση πολιτισμικού υλικού θεωρητικά εξασφαλίζει την προβολή του στο διεθνές περιβάλλον. Στην πράξη αυτό επιτυγχάνεται μόνον εφόσον διασφαλίζεται για το χρήστη η σχετική ενημέρωση, ο ακριβής εντοπισμός και η αποτελεσματική αναζήτηση της πληροφορίας και, βέβαια, η διανομή του υλικού. Για το λόγο αυτό το πρόγραμμα επεκτείνεται²⁰:

- στην προώθηση του υλικού στις διαφορετικές κατηγορίες χρηστών (μαθητές, φοιτητές, διδάσκοντες, ερευνητές, μελετητές κλπ.)
- στη διάδραση με τους χρήστες στο δυνατό βαθμό ώστε να καταγραφούν οι ανάγκες τους

Όταν ξεκίνησε το πρόγραμμα, υπήρχε ελάχιστο προηγούμενο στη δημιουργία ιστοχώρων με πρόσβαση σε ψηφιακές συλλογές του πανεπιστημίου. Ως προηγούμενη βάση μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν οι κατάλογοι βιβλιοθήκης (HOLLIS) για την πρόσβαση στο ψηφιοποιημένο υλικό των βιβλιοθηκών του.

Ως στρατηγικοί στόχοι ορίστηκαν:

- η παροχή πρόσβασης στην ψηφιακή συλλογή μέσω του HOLLIS
- η διανομή του υλικού της συλλογής στους καταλόγους βιβλιοθηκών και άλλων φορέων

Αναγκαία για την προβολή της συλλογής στο διεθνές περιβάλλον κρίθηκε η δημιουργία διαδικτυακής πύλης²¹. Η παροχή πολλαπλών τρόπων εντοπισμού και πρόσβασης στη συλλογή με σκοπό την προσαρμογή του συστήματος στις διαφορετικές κατηγορίες χρηστών και στις πολύσημες αναζητήσεις τους θεωρήθηκε ως μέγιστη πρόκληση, αλλά και κρίσιμο σημείο για την επιτυχία του προγράμματος.

Η απλή ψηφιοποίηση υλικού και η σύνδεσή του με συστήματα προβολής μακροσκελών καταλόγων δεν θεωρήθηκε επαρκής για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των αναγκών ενός ευρέως φάσματος χρηστών. Το φάσμα επεκτείνεται από τους σπουδαστές όλων των βαθμίδων, στους πολυάσχολους διδάσκοντες τους, στους επίμονους ερευνητές, αλλά και στο ευρύ κοινό. Μη ικανοποιητική θεωρήθηκε και η επιλογή για την ψηφιοποίηση υλικού και τη διάθεση κειμένων αναζήτησης «à la Google», χωρίς ανάλογο πλαίσιο και καθοδήγηση για το χρήστη.

Ένας ιστοχώρος με αυτόνομο σχεδιασμό και πρόσβαση αντιμετωπίστηκε ως η πλέον αποτελεσματική λύση για την αποφυγή εμπλοκής σε μακροσκελείς καταλόγους και κατάρτιση συστημάτων αναζήτησης μέσω αναλυτικών κειμένων.

Ο ιστοχώρος σχεδιάστηκε για να παρέχει διάφορους τρόπους εντοπισμού και πρόσβασης στη συλλογή:

- πρόσβαση σε όλο το εύρος της συλλογής μέσω ενός θεματικού χάρτη («thematic map»)
- πρόσβαση σε τμήματα της συλλογής μέσω σημασιολογικών αναζητήσεων (ονοματολογία ανθρώπων και φορέων, πίνακες χρονολογιών και γεγονότων- σταθμών κλπ.)
- πρόσβαση στη συλλογή κατά κατηγορία υλικού (βιβλία, κατάλογοι, φωτογραφίες, ημερολόγια κλπ.)
- εύκολη πρόσβαση στις «νέες προσκτήσεις της συλλογής» για τη διαρκή ανανέωση του ενδιαφέροντος των χρηστών ώστε να μη σταματούν να επισκέπτονται τον ιστοχώρο

²⁰ Alythea McKinney, "Using Women Working Resources in Schools", March 2005, [τεκμήριο [www.URL: http://hul.harvard.edu/ocp/internal/final/mckinney_report.pdf](http://hul.harvard.edu/ocp/internal/final/mckinney_report.pdf), ημερομηνία πρόσβασης: 10.9.2005].

²¹ Carla Tishler, "Developing Web Sites That Support Learning", December 2003 [τεκμήριο [www.URL: http://hul.harvard.edu/ocp/internal/progress/tishler.pdf](http://hul.harvard.edu/ocp/internal/progress/tishler.pdf), ημερομηνία πρόσβασης: 10.9.2005].

- λειτουργικότητα στην αναζήτηση τόσο των ψηφιακών αντικειμένων (π.χ. εμπορικός κατάλογος εποχής), όσο και των περιεχομένων τους αναλυτικά (π.χ. όλες οι σελίδες του καταλόγου)

Λογισμικό software (NetIQ's "WebTrends" product) για την καταγραφή στατιστικών στοιχείων επισκεψιμότητας του ιστοχώρου, αναζήτησης και αποτελεσματικής ή όχι ανάκτησης υλικού, αλλά και εντοπισμού των επιμέρους αναγκών των χρηστών εγκαταστάθηκε αμέσως στο πρόγραμμα²². Έτσι καταγράφονται στοιχεία όπως:

- αριθμός επισκέψεων
- μόνιμοι επισκέπτες
- ευκαιριακοί επισκέπτες
- διάρκεια επίσκεψης
- γεωγραφική προέλευση επισκεπτών
- σχετικά URLs

Το WebTrends αποτελεί σημαντικό εργαλείο για τη συγκέντρωση στατιστικών στοιχείων επισκεψιμότητας, με δείκτες ποσοτικούς και ποιοτικούς. Το σύστημα ωστόσο υπολείπεται στην καταγραφή της διάδρασης χρηστών- συλλογής, εφόσον δεν συνδέεται με τα συστήματα της Υπηρεσίας Παράδοσης Υλικού («Page Delivery Service (PDS)») και του Οπτικού Πληροφοριακού Αρχείου («Visual Information Archive (VIA)»).

Η ανάγκη για συγκρίτησιμα στατιστικών στοιχείων που ανταποκρίνονται περισσότερο στη χρήση του είδους των ψηφιακών αντικειμένων, οδήγησε στο σχεδιασμό του Digital Circulation Software. Δημιουργώντας ένα μη ορατό στους χρήστες πεδίο («invisible *Women Working* page frame») στα δύο προηγούμενα συστήματα PDS και VIA, παρέχεται η δυνατότητα να καταμετρηθεί η ψηφιακή χρήση τμημάτων ή και του συνόλου της συλλογής:

- αριθμός και τύπος ψηφιακών αντικειμένων (βιβλία, τεύχη, χειρόγραφα, φωτογραφίες κλπ.)
- αριθμός επισκέψεων για κάθε αντικείμενο (και επομένως, τα πιο «δημοφιλή» αντικείμενα της συλλογής)
- διάρκεια χρήσης του αντικειμένου
- αριθμός επισκέψεων σε κάθε ιστοσελίδα των περιεχομένων της συλλογής
- όροι αναζήτησης που χρησιμοποιούν οι επισκέπτες (και, επομένως, οι πιο «δημοφιλείς» αναζητήσεις)

Συμπεράσματα

Η αρχιτεκτονική σχεδιασμού ψηφιακών συλλογών με τη λογική της «Διανεμημένης Διαχείρισης Γνώσης» (DKM), στο βαθμό που αυτή αντανάκλαται στο πιλοτικό πρόγραμμα των «Συλλογών Ανοικτής Πρόσβασης» του Harvard και στη συλλογή των «Εργαζόμενων Γυναικών», όπως περιγράφεται παραπάνω, παρουσιάζει αρκετά πλεονεκτήματα:

- σε κοινωνικό επίπεδο, αποτυπώνει την πραγματική σύνθεση του οργανισμού και τη δυναμική αλληλεπίδρασης των ακαδημαϊκών τμημάτων του και των μονάδων της ακαδημαϊκής βιβλιοθήκης του (μέσω των διαδικασιών για το συντονισμό τους).
- σε οργανωτικό επίπεδο, ενισχύει την ανάπτυξη πολλαπλών προοπτικών βελτίωσης στην παροχή υπηρεσιών, ως έναυσμα για αυτοαξιολόγηση και ως κινητήρια δύναμη καινοτόμων παρεμβάσεων για την ανάδειξη του συστήματος

²² Women Working, 1800-1930: Cumulative Web Site and Collection Usage Statistics, August 1, 2005, [τεκμήριο [www.URL: http://ocp.hul.harvard.edu/WW-Usage-Stats-2005-Q1-Q2.pdf](http://ocp.hul.harvard.edu/WW-Usage-Stats-2005-Q1-Q2.pdf), ημερομηνία πρόσβασης:10.9.2005].

- σε τεχνολογικό επίπεδο, επιτρέπει την εξέλιξη ενός σχεδιασμού που δεν επιβάλλει αναγκαστικά μια ενιαία τεχνολογία, αλλά επιτρέπει τροποποιήσεις και συνδυασμούς, συνυπολογίζοντας τις ανάγκες που προκύπτουν

Παρέχει τη δυνατότητα στις επιμέρους μονάδες του οργανισμού για την αξιοποίηση των δικών τους εργαλείων έρευνας. Ευνοεί την εξεύρεση νέων τρόπων διεπαφής μεταξύ των μονάδων, αναγνωρίζοντας τις ιδιαιτερότητες έκαστης (μεθοδολογικές αρχές, τυπολογία υλικού και αναζητήσεις χρηστών κλπ.). Ενθαρρύνει τη σχηματοποίηση –ή έστω καταγραφή– της γνώσης, «αντικειμενικής» και σε μικρό βαθμό «υποκειμενικής», και πάντως διασφαλίζει την πιο πλούσια διανομή της γνώσης που ενυπάρχει στις συλλογές του οργανισμού στο διεθνές περιβάλλον.

Στο ευρύ αυτό πλαίσιο, οι σημασιολογικές ταξινομήσεις του συστήματος αποκτούν νέα, βαρύνουσα αξία. Αντί της λειτουργικότητάς τους αποκλειστικά ως αντικειμενικών εννοιολογικών συλλήψεων, παρέχουν την προοπτική τουλάχιστον για την αναγνώριση της αυτονομίας της κάθε πολιτισμικής μονάδας και το συντονισμό μεταξύ τους. Η αυτονομία και ο συντονισμός αποτελούν κινητήριες δυνάμεις διάδρασης και καινοτομίας, ως αποτέλεσμα σύζευξης διαφορετικών προσεγγίσεων, διασφαλίζοντας τη συνύπαρξη παραδοσιακών και σύγχρονων μεθόδων διάθεσης της πολιτισμικής γνώσης στο διεθνές περιβάλλον.

Ευχαριστίες

Η συγγραφέας αισθάνεται την ανάγκη να ευχαριστήσει θερμά τον καθηγητή Κωνσταντίνο Ταραμπάνη, Πρόεδρο του Διατμηματικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών στα Πληροφοριακά Συστήματα του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, για τις πολύτιμες οδηγίες του, τη Διεύθυνση των Γενικών Αρχείων του Κράτους, και την Εφορεία των Γενικών Αρχείων του Κράτους, για την άμεση ανταπόκρισή τους και την αгаσθή συνεργασία τους.